

Palvelupolut, henkilöstön osaamisen varmistaminen ja yhdenvertaisuus väkivaltatyössä

Ohjeet kunnille ja hyvinvointialueille lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn koordinaatorakenteiden ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämiseksi

Hanna-Leena Laitinen, YTM sosiaalityöntekijä, erikoissuunnittelija,
Väkivallan vastaisen työn osaamiskeskittymä THL

12.9.2022

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Ohjeet hyvinvointialueille ja kunnille 2022

- *NKV-torjuntaohjelman toimenpide:*

*”Laaditaan ohjeet kunnille ja alueille (maakunnille) **lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaatorakenteiden ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämiseksi.***

*Ohjeet sisältävät **käytännön esimerkkejä toimivista toimintamalleista, monialaisesta yhteistyöstä** sekä kirjallisten hoito- ja palvelupolkujen laatimisesta lähisuhdeväkivallan uhrien ja tekijöiden sekä väkivallalle altistuvien lasten auttamiseksi.”*

Palvelupolut- oikea-aikaisia ja saavutettavia palveluja palveluketjujen avulla

- Väkivallan ehkäisy edellyttää monen toimijan yhteistyötä hyvinvointialueilla ja kunnissa.
- Alueellisten saumattomien palvelu-, hoito- ja kuntoutuspolkujen rakentamiseen tarvitaan paitsi kunnan ja alueen toimia, myös esimerkiksi järjestöjen asiantuntemusta ja heidän tuottamiaan palveluita.
- Jokaisessa kunnassa ja hyvinvointialueilla tulee olla sovitut palveluketjut, joiden mukaisesti väkivallan uhreja, tekijöitä ja todistajia ohjataan oikea-aikaisiin palveluihin.
- Palveluiden saavutettavuuden osalta on tärkeää suunnitella palveluketjut ja -kokonaisuudet siten, että niissä on huomioitu palvelujen tarpeen moninaisuus sekä mahdolliset alueelliset erityispiirteet ja yhdenvertaisuus.
- Jokaisella, joka kohtaa elämässään jollakin tavalla väkivaltaa, tulisi olla kynnyksetön pääsy palveluihin kaikkialla Suomessa.

Palveluketjujen luominen

- Väkivallan uhreille, tekijöille sekä väkivallalle altistuneille lapsille tulisi luoda toimialojen rajat ylittäviä palveluketjuja.
- Palveluketju on järjestämisen ja yhteensovittavan johtamisen työkalu, jonka kautta voidaan edetä siihen, että ehjiä ja laadukkaita palvelupolkuja on saatavilla. Tämä puolestaan tuottaa toimivampia asiakaskokemuksia. Ilmiöpohjaiset palveluketjut ovat siten palvelutuotannon ohjauksen väline palvelujen yhteensovittamisen varmistamiseksi ja vaikuttavuuden lisäämiseksi.
- Eri asiakasryhmille, kuten väkivallan uhrit, tekijät ja väkivallalle altistuneet lapset, määritellään palvelutasot ja niille keskeiset tavoitteet, sovitaan seurannasta, eri toimijoiden rooleista, vastuista sekä kehittämisen tarpeista. Tällöin palveluketju on yhtä kuin palvelukokonaisuus, joka muodostuu tietylle asiakasryhmälle tarkoitetuista perättäisistä tai osin yhtäaikaisesti toteutuvista palveluista.
- Palveluista kertyvän tiedon avulla on mahdollista seurata väkivaltailmiöön puuttumista eri palveluissa ja kerätä tietoa johtamisen tueksi.

Henkilöstön osaamisen varmistaminen

- Kuntien ja hyvinvointialueiden henkilöstölle tulee tarjota tietoa ja lisäkoulutusta lähisuhdeväkivallasta. (Hyvinvointialueita koskee henkilöstön koulutusvelvollisuus)
- Henkilöstön täydennyskoulutuksessa on otettava huomioon henkilöstöön kuuluvien peruskoulutuksen pituus, työn vaativuus ja tehtävien sisältö.
- Myös kunnissa ja oppilaitoksissa työskenteleville tulee tarjota lisäkoulutusta ja ohjeita väkivallan tunnistamisesta ja siitä, miten toimitaan, kun väkivaltaa havaitaan.
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos suosittelee, että henkilöstön perehdytyksen ja ammatillisen lisäkoulutuksen tukena käytetään valmiita ja maksuttomia THL:n verkkokouluja.

Yhdenvertaisuus väkivaltatyössä

- Sote-uudistuksen tavoitteiden mukaisesti asukkaille tulee turvata yhdenvertaiset ja saavutettavat palvelut.
- Kuntien ja hyvinvointialueiden saumattomalla, moniammatillisella yhteistyöllä varmistetaan, että jokaisen alueen asukkaat saavat riittävät ja oikea-aikaiset palvelut ja jokainen kunta ja alue kehittää palveluita omista lähtökohdistaan kohti yhä tehokkaampaa lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisyä, puheeksi ottoa ja puuttumista.
- Kuntien ja hyvinvointialueiden eri toimintayksiköiden tulee antaa väkivallasta tilannekohtaista ja yksilöllistä ohjausta ja neuvontaa.
- Alueelliset erot kuten esimerkiksi henkilöstön saatavuus ja osaaminen, maantieteelliset eroavaisuudet esimerkiksi välimatkojen osalta, kielivähemmistöalueet ja muut erityispiirteet tulee huomioida alueellisissa suunnitelmissa ja rakenteissa. Myös vammaiset henkilöt, maahan muuttaneet, romaniväestö ja esimerkiksi viittomakieli ja Saamen kieli tulee huomioida erikseen.
- Digitaalisia palveluita tulee kehittää ja hyödyntää huomioiden, etteivät ne välttämättä tavoita kaikkia tai sovellu kaikille.
- Kunnissa, joissa on runsaasti naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisperinnettä harjoittavista maista lähtöisin olevia asukkaita, tulee varmistaa, että jokaisessa yksikössä on ainakin yksi silpomisen estämisestä vastaava ammattilainen, jolla on riittävä koulutus asian hoitamiseksi.

Yhteenvedo

- Strateginen suunnittelu ja yhteisen toiminnan koordinaatio
- Käytännön tason työn suunnitelmallisuus, mallintaminen ja yhteistyön sovittaminen sekä henkilöstön perehdytys ja lisäkoulutus tärkeää
- Palveluketjut väkivallan osapuolille määriteltävä kirjallisesti
- Seuranta ja raportointi, yhteistyö kuntien ja hyvinvointialueiden välillä
- Tiedon käyttäminen; tiedolla johtaminen ja kehittäminen
- Palveluiden suunnittelu, yhteensovittaminen ja yhteistyö saumattomasti
- Palveluiden yhdenvertaisuus ja saavutettavuus: erityisen haavoittavassa asemassa olevat, kieliryhmät, alueelliset erot huomioitava
- Oikea-aikaiset palvelut, digitaalisuuden hyödyntäminen, järjestöt
- Arviointi, vaikuttavuus
- On tärkeää, että väkivaltailmiö tulee näkyväksi kuntien ja hyvinvointialueiden henkilöstölle, hallintoon sekä päättäjille.

THL tukee kuntia ja alueita osana perustehtäväänsä väkivaltatyön rakenteiden ja palveluiden kehittämisessä

- Hyvinvointialueet vastaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä (ml. **turvallisuuden edistäminen ja väkivallan ehkäisy sisältyy tähän**)
- Tämä tapahtuu vastuutehtävien puitteissa eli suurelta osin sote-palveluissa
- Kunnat vastaavat turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämisestä omien tehtäviensä puitteissa kuten varhaiskasvatus, koulutus: **ennaltaehkäisy, varhainen puuttuminen, väkivallan vastainen työ osana kasvatustehtävää**
- Kunnat ja hyvinvointialueet on velvoitettu tekemään yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osalta
- Yhteistyö mm: säännölliset neuvottelut, alueellisten ja kunnallisten hyvinvointikertomusten ja -suunnitelmat, jotka on myös julkaistava.
- THL ohjeistaa niiden minimitietosisällöistä, joihin kuuluu myös muutama väkivaltaindikaattori. Lisätietoa täällä: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/alueellinen-hyvinvointijohtaminen/alueellinen-hyvinvointikertomus>

Esimerkkejä THL:n suosittelemista käytänteistä/työkaluista

- Väkivallan puheeksi oton menetelmät ja niiden tuki (esimerkiksi Suodatin- ja kartoituslomake)
- Lapseen kohdistuneen väkivalta- tai seksuaaliväkivaltaepäilyn viranomaisyhteistyönmalli, jossa lapsi keskiössä (LASTA, Barnahus)
- Seksuaaliväkivallan uhrin hoitoketju- SERI-tukikeskukset
- Pahoinpitely- ja kehokarttalomake PAKE
- Vakavan parisuhdeväkivallan riskinarviointi- ja yhteistyömalli, MARAK
- Avainhenkilömalli
- Ammattilaisten jatkuvaluonteinen lisäkoulutus, verkkokoulut, väkivaltatyö osana työnkuvia?
- **Alueellinen koordinaatio rakenteisiin, palvelupolut, kuntien ja alueiden yhteistyö mm hyvinvointisuunnitelmat & kertomukset**

Poikkileikkaava yhteistyö kantaa

- Suomessa on tehty vuosia varsin onnistunutta ja laaja-alaista verkostoyhteistyötä väkivallan ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi.
- Sote-uudistuksen myötä on tärkeää kiinnittää yhä enemmän huomiota poikkileikkaavaan yhteistyöhön, sillä niin kansallisten suositusten kuin velvoittavien ihmisoikeussopimusten myötä poikkihallinnollisuus on todettu tehokkaimmaksi tavaksi puuttua väkivaltaan.
- Varmistamalla kirjalliset palvelupolut, henkilöstön osaamisen ja ottamalla jo kehittämisessä huomioon yhdenvertaisuuteen liittyvät kysymykset, on lähisuhdeväkivallan ehkäisy tehokkaampaa

Suositukset kunnille, hyvinvointialueille, lainsäädäntöön, koulutukseen, asiakastietojärjestelmiin ja väestötutkimukseen (LAKU-hanke)

Lisätietoja ja hyödyllisiä linkkejä:

- THL:n väkivalta-aiheiset sivut ja verkkokoulut: www.thl.fi/vakivalta
- Hoitotyön tutkimussäätiön HOTUS tutkimusnäyttöön perustuvat hoitosuositukset: <https://www.hotus.fi/hoitosuosituks/>
- Duodecim Käypä Hoito suositukset: <https://www.kaypahoito.fi/suosituks>
- Duodecim Terveysportti ja THL TOIMIA suositukset ja mittarin arvioinnit: <https://www.terveysportti.fi/apps/dtk/tmi?toc=802599>
- ITLA Kasvun tuki tietolähde: <https://kasvuntuki.fi/metodit-ilmiot/tietoa-menetelmista/>
- Barnahus: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/barnahus-hanke>
- Seri-tukikeskukset: <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/apua-ja-palveluja/seri-tukikeskus-seksuaalivakivallan-uhreille>
- MARAK-toimintamalli: www.thl.fi/marak
- Lanzaroten sopimuksen toimeenpanosuunnitelma: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164029/STM_2022_8_J.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163902>
- Ohjeistus: <https://www.julkari.fi/handle/10024/144538>
- LAKU-tutkimus: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164292>

Kiitos!

